

Arbeidsmarkt Journaal

Arbeidsmarkt Journaal | Verschijnt 4 x per jaar en is een uitgave van Centrum voor Werk en Inkomen

NUMMER 1 | FEBRUARI 2008

De kunst van regionaal arbeidsmarktbeleid | 4

De comeback van werkend leren | 18

De invloed van woningbouw op de arbeidsmarkt | 21

CENTRUM VOOR WERK EN INKOMEN

Colofon

Jaargang 8, nummer 1,
februari 2008

Arbeidsmarkt Journaal is bestemd voor bestuurders, managers, beleidsmakers, onderzoekers en andere professionals werkzaam op het terrein van de arbeidsmarkt. Arbeidsmarkt Journaal verschijnt viermaal per jaar.

Eindredactie

Hesp & Robroek Journalistieke Producties, Bernard van Lammeren, Frank Robroek, Monique Saris.

CWI, Petra van der Meer
e-mail: petra.vander.meer@cwinet.nl

Redactie

Ronald van Bekkum
Bart Crouwers
Bas Kamps
Petra van der Meer
Frank Robroek
Arie Vreeburg

Medewerkers aan dit nummer

Aart van Bochove
Dirk Jan Cock
Frank van Empel
Peter Hamers
Hans Horsten
Hein Knaapen
Bernard van Lammeren
Eugene Verkade
Arie Vreeburg
Menno de Vries

Bij het Kennis- en Documentatiecentrum
Jan Fokkema
Lonneke van den Hoonard

Redactie-adres

CWI
Communicatie
Naritaweg 1
Postbus 58191
1040 HD Amsterdam

Abonnementenadministratie/ Adreswijziging

Arbeidsmarkt Journaal wordt gratis verspreid door CWI. Onder het tabblad CWI en Cijfers op www.werk.nl vindt u bij Arbeidsmarkt onder het kopje Publicaties het laatste nummer van alle edities van Arbeidsmarktjournaal. Ook vindt u hier formulieren om u aan te melden als abonnee of om adreswijzigingen door te geven.

Vormgeving en productiebegeleiding

Mprint, Amsterdam

Omslagfoto

Hollandse Hoogte

Alles uit deze uitgave mag worden overgenomen, echter uitsluitend met bronvermelding.

ISSN 1569-4550
© CWI, Amsterdam

Achtergrond RBA's, RPA's, gemeenten en platforms

Arbeidsmarktbeleid is regionaal beleid, daarover is iedereen het eens. Minder eenvoudig is hoe je dat vormgeeft. Het beleid vertoont door de jaren heen de nodige wisselingen. Maar het feit blijft: 'Niemand kan het alleen.' **4**

Interview Regionaal beleid hard nodig

Nederland telt 1 miljoen onbenutte maar inzetbare arbeidskrachten. Om ze daadwerkelijk in te schakelen, is regionaal beleid nodig met regionale instituties, vindt hoogleraar Jouke van Dijk. Bevoegdheden en budgets horen op dát niveau thuis. **7**

Foto: Jan Buwalda

Reportage Regiobeleid in de praktijk

Sinds de sluiting van de mijnen worstelt de regio Oost-Limburg met een grote werkloosheid, en de laatste jaren zijn de vergrijzing en de ontgroening daar nog bij gekomen. Maar er is nieuw elan in Parkstad Limburg, en steeds valt daarbij het woord samenwerking. 'Hier wordt niet meer geklaagd.' **10**

Foto: Chris Keulen (H.H.)

Trend Mooi jaar, mooie vooruitzichten

In 2007 hadden we een groei van rond de 3 procent. Het aantal banen groeide fors. Voor het komende jaar zijn de verwachtingen minder uitbundig. Maar nog steeds gunstig. **13**

Trend Kwartaalcijfers

Ontwikkelingen van de werkloosheid in het vierde kwartaal van 2007 **14**

Focus Arbeidsmarkt verder verkrappt

Sinds eind 2005 melden zich steeds meer mensen op de arbeidsmarkt, maar die groei blijft wel iets achter bij de vraag. Gevolg: de arbeidsmarkt wordt toch steeds krappere. De lichte ontspanning van de laatste maanden lijkt seizoensgebonden. **16**

Reportage De comeback van werkend leren

Op de krappe arbeidsmarkt slagen sommige bedrijven erin jongeren voor zich te winnen door weer in opleidingen en zelfs in eigen bedrijfsscholen te investeren. Zou 'werkend leren' bezig zijn aan een comeback? Als we op praktijkmensen afgaan, kan het niet lang meer duren. **18**

Column Hoe erg kan verhuizen zijn?

Regionale arbeidsmarkten bestaan slechts in de hoofden van mensen, vindt Hein Knaapen (KPN). Tot ze ontdekken dat er geen bescherming van de overheid is, als ze slechts binnen veertig kilometer van hun huis willen werken. **20**

Analyse Bedrijven volgen mensen

Hoe belangrijk zijn regionale verschillen? Worden ze groter of kleiner, en hoe worden ze beïnvloed? Nieuwe scenario's van het CPB geven antwoorden op deze vragen. Het draait om de woningen. **21**

maal op aan managementkosten en dan schiet je er als samenleving als geheel weinig mee op. De prijzen die zij opdrachtgevers in rekening brengen, zijn niet te controleren en kunnen door de gesubsidieerde lage loonkosten veel lager liggen dan de kostprijs. Bovendien: voor hoeveel procent is een lichamenlijk of geestelijk gehandicapte inzetbaar? Wie bepaalt dat? Dat is uit de aard der zaak discutabel. Maar goed, iéts moet er gebeuren. We kunnen niet zomaar een miljoen mensen afschrijven.'

Pendelbereik

Welvaart en welzijn vallen stukken hoger uit als we erin slagen het verborgen potentieel van de arbeidsmarkt aan te boren. Maar waar bevinden de onbenutte arbeidskrachten zich precies? Wat kennen en kunnen ze? Wat moeten ze bijleren? Waar kunnen ze aan de slag? Dat zijn vragen die op regionale schaal beantwoord moeten worden. Daar immers vindt de confrontatie plaats tussen vraag en aanbod. Van Dijk: 'Mensen wonen ergens en hebben een bepaalde actieradius. Drie kwartier heen en drie kwartier terug, meer wil de gemiddelde Nederlander voor z'n werk niet reizen. Een gebied waar de in- en uitgaande

pendel minimaal is, duiden we aan als een regionale arbeidsmarkt. Precieze grenzen zijn moeilijk te trekken. Hoe ver mensen bereid zijn te reizen, hangt namelijk ook af van individuele factoren, zoals de beschikbaarheid van vervoermiddelen, vervoerskosten, gezinsituatie of genoten vooropleiding. Hoger opgeleiden zijn vaak bereid langer te reizen, terwijl vrouwen met schoolgaande kinderen een pendelbereik van hooguit een kwartier hebben.'

'Pendel is het belangrijkste aanpassingsmechanisme op de arbeidsmarkt'

Pendel is het belangrijkste aanpassingsmechanisme op de arbeidsmarkt in een relatief klein land als Nederland. In de VS moeten mensen voor een nieuwe baan vaak verhuizen en dat vinden ze ook geen probleem. Hier wel. Nederland is een land van pendelaars. Wij zoeken een geschikte woonlocatie en richten van daaruit ons werkzame leven in. Ook binnen de Europese Unie is nauwelijks sprake van migratie. 'De Polen bijvoorbeeld zijn hier tijdelijk. Ze wil-

len in zo kort mogelijke tijd zo veel mogelijk geld verdienen en dan teruggaan', aldus Jouke van Dijk. Op die manier trekken ze hun eigen economie vlot. En de rest van Europa profiteert mee, omdat 80 procent van de bestedingen binnen Europa plaatsvindt. Spanje en Portugal hebben hun welvaartsmachines op soortgelijke wijze, met EU-geld, aan de gang gekregen. Binnen de genoemde landen bestaan nog aanzienlijke regionale inkomensverschillen. In Nederland zijn die erg klein, als gevolg van de nivellerende werking van de sociale zekerheid en de landelijk werkende cao's. In regio's met veel werkloosheid of geringe deelname aan het arbeidsproces wordt het wegvallen of ontbreken van arbeidsinkomen vooral voor de mensen met lage inkomens grotendeels gecompenseerd door middel van uitkeringen.

Deelmarkten

Een belangrijke doelstelling van zowel het Nederlandse als het Europese regionale beleid is het verminderen van regionale verschillen en het wegwerken van regionale achterstanden. In Nederland speelt de regio als ruimtelijk ordeningsprincipe echter nauwelijks een rol. Het

Foto: Jan Buwalda

rijk en de gemeenten nemen het leeuwendeel van het beleid en de uitvoering daarvan voor hun rekening. Het middenbestuur – de provincie – heeft de meeste beleidstaken jaren geleden uit handen gegeven. Het arbeidsmarktbeleid is na de Tweede Wereldoorlog heel lang een rijkstaak geweest. Alleen in het begin van de jaren negentig is het gevoerd op het niveau waar het thuishoort: in 28 Regionale Bureaus Arbeidsvoorziening (RBA's), met elk een tripartiet bestuur (werkgeversverbonden, vakbeweging en overheid) dat redelijk zelfstandig beleid kon maken. Maar na vier jaar en een negatieve evaluatie werd dit pad helaas alweer verlaten en kwam in 2002 de SUWI (Structuur Uitvoering Werk en Inkomen), waarin wettelijk is vastgelegd dat de gemeenten het primaat hebben in het arbeidsmarktbeleid. Daarna zijn nog wel Regionale Platforms Arbeidsmarkt (RPA's) opgericht, maar die hebben nooit echt een kans gekregen om beleid te maken. Regionaal economisch beleid werd gevoerd vanuit Den Haag en had steevast betrekking op de vraagzijde van de arbeidsmarkt: het stimuleren van werkgelegenheid. Met overheidssubsidies werden nieuwe banen gecreëerd die

'De regio is de natuurlijke schaalgrootte van de arbeidsmarkt'

automatisch werklozen zouden aanzuigen, zo luidde de veronderstelling. 'De relatie is echter niet één op één en soms zelfs tegengesteld', aldus Van Dijk. 'Elke regio heeft namelijk z'n eigen karakteristieken. In het noorden van het land verloopt de aanpassing van het aanbod aan de vraag via pendel en migratie het snelst, omdat hier geput wordt uit een ruim arsenaal aan geschikte werklozen. In het zuiden van Nederland daarentegen zijn nauwelijks geschikte werklozen voorradig. Dé arbeidsmarkt bestaat niet. Er is sprake van een conglomeraat van deelmarkten waartussen maar een beperkte mobiliteit mogelijk is. Voor achterstandswijken in Amsterdam moet bijvoorbeeld een totaal ander beleid gevoerd worden dan voor Groningen en de kop van Drenthe.'

Achttien gebieden

Voor het voeren van een samenhangend regionaal arbeidsmarktbeleid zijn adequate gegevens nodig. Door gedetailleerde gegevens over werkzoekenden naar beroep en regio vervolgens te combineren met uitkomsten van landelijk onderzoek naar zoek- en vindgedrag op de arbeidsmarkt, is het volgens Van Dijk mogelijk een regio- en beroepsspecifiek arbeidsmarktbeleid vorm te geven. De uitvoering daarvan dient in zijn ogen te geschieden door een verantwoordelijke instantie die beschikt over de nodige middelen. De circa 130 Centra voor Werken Inkomen (CWI) hebben volgens Van Dijk een te beperkt bereik, terwijl de provincies geen bemoeienis hebben met de arbeidsmarkt. Van Dijk grijpt daarom terug op de oude indeling van het land in eerst 28 en later 18 RBA's. Van een

geolied collegiaal bestuur was destijds (1991-2002) geen sprake, maar de indeling in achttien gebieden komt volgens de hoogleraar redelijk overeen met de regionale arbeidsmarkten zoals die feitelijk functioneren. 'We zouden die indeling kunnen aanhouden voor het voeren van een regionaal arbeidsmarktbeleid. Voor die achttien regio's hebben we statistieken die zo'n vijftien jaar teruggaan in de tijd. We kunnen dus analyses maken. Wat zijn de best practices? Wat werkt en wat werkt niet?'

'Dé arbeidsmarkt bestaat niet. Het gaat om een conglomeraat van deelmarkten'

'Punt is wel dat RBA's en de latere RPA's geen macht hadden en hebben. De RPA's hadden verantwoordelijkheid en budget moeten krijgen, maar dat is niet gebeurd. Er is destijds te snel geconcludeerd dat het weer anders moest en dat de gemeenten het maar moesten overnemen. Ik wil niet terug naar de RBA's oude stijl. Dat is een gepasseerd station. Maar ik wil de CWI's wel stimuleren om op regionaal niveau met elkaar samen te werken of samen te gaan in bijvoorbeeld de RPA's, die nu om zeep worden geholpen. Die zouden niet centraal moeten worden aangestuurd maar decentrale bevoegdheden, verantwoordelijkheden en budgetten moeten krijgen, en moeten worden afgerekend op prestaties. De regio is de natuurlijke schaalgrootte van de arbeidsmarkt en de instituties dienen daarop te worden ingesteld. Ook het UWV zou daarin mee moeten gaan.'